

ХАРАКТЕРИСТИКА МОРФОЛОГІЧНОГО РІВНЯ ТЕКСТІВ ПОІНФОРМОВАНОЇ ЗГОДИ НА СТОМАТОЛОГІЧНЕ ЛІКУВАННЯ У КОМУНІКАТИВНО-ПРАГМАТИЧНОМУ ВИМІРІ

Інтегральною ознакою текстів форм поінформованої згоди на стоматологічне лікування виступає ситуація спілкування між лікарем та пацієнтом, сутність якої полягає в обміні інформацією про рекомендоване стоматологічне втручання. Аналіз морфологічного рівня досліджуваних текстів демонструє поєднання рис, властивих письмовому мовленню, втіленому у текстах офіційно-ділового стилю, зокрема, переваження іменників та номінативних словосполучень, та рис, властивих усному мовленню у рамках фахового медичного дискурсу, а саме діалогічність та динамізм, виражений дієсловами. Висока уживаність іменників та дієслів, превалювання певних дієслівних видо-часових форм є граматичними засобами реалізації комунікативних стратегій інформування, аргументації та регулювання.

Ключові слова: поінформована згода на стоматологічне втручання, комунікативно-прагматична парадигма, іменник, дієслово, видо-часові форми.

Інтегральним признаком текстов форм информированного согласия на стоматологическое лечение является ситуация общения между врачом и пациентом, сущность которой заключается в обмене информацией о рекомендованном стоматологическом вмешательстве. Анализ морфологического уровня исследуемых текстов демонстрирует сочетание черт, присущих письменной речи, воплощенной в текстах официально-делового стиля, в частности, преобладание существительных, номинативных словосочетаний, и черт, присущих устной речи в рамках профессионального медицинского дискурса, а именно диалогичность и динамизм, выраженный глаголами. Высокая употребляемость существительных и глаголов, преобладание определенных глагольных видо-временных форм являются грамматическими средствами реализации коммуникативных стратегий информирования, аргументации и регулирования.

Ключевые слова: информированное согласие на стоматологическое вмешательство, коммуникативно-прагматическая парадигма, существительное, глагол, видо-временные формы.

The genre of informed consent for dental treatment reflects the stages over communication between the doctor and the patient, when sufficient comprehensible information is disclosed to the patient regarding the nature and consequences of the proposed and alternative treatments. The purpose of this study is to highlight some features regarding morphological organization of the texts of informed consent templates for dental treatment from communicative and pragmatic perspective. The results obtained have demonstrated the mix between features inherent in written speech patterns represented in the texts of juridical and business discourse, as the predominance of nouns or nominative phrases, on the one hand, and features typical for oral conversation within the professional medical discourse, namely, dialogicity and dynamism expressed by verbs in their finite or non-finite forms, on the other hand. The morphological distribution of vocabulary emphasizes the complexity and a multitude of aspects covering the reference situation of decision making: the lexical and semantic range of nouns points out the information density of the texts, some nouns also serve as text-forming dominants in the organization and hierarchy representation of the information, especially relevant for the patient; the high frequency of verbs indicates the considerable dynamism of doctor-patient dialogue on treatment to be done. Among the strengths of verbs is their ability to help modulate the message via tense and aspect. In order to achieve pragmatic goals and to avoid creating a minefield of difficulties for patients, the authors try to use the most pragmatically appropriate and grammatically simple vocabulary and grammar structures for conveying the most objective, complete, and accurate information, as the decision on human health and life largely depends on these qualitative characteristics.

Key words: informed consent for dental treatment, pragmatic paradigm, nouns, verbs, grammar aspects, tenses.

Постановка проблеми. Медичний дискурс є одним з найважливіших у сучасному суспільстві, оскільки здоров'я упродовж тисячоліть розглядається як природне, абсолютне благо і знаходиться на верхніх щаблях ієрархічної драбини загальнолюдських цінностей. Здоров'я є природним капіталом людини, важливою соціально-економічною категорією [5, с.464], і тому виступає концептуальною домінантою професійного дискурсу медицини та стоматології. Професійний медичний дискурс, зокрема його письмовий різновид, є складним багатоплановим соціокультурним та мовним явищем: це зумовлено не лише специфікою галузі, але й низкою морально-етичних, соціально-економічних та інших чинників. Наразі спостерігаємо істотні зміни у спробах наблизити медичне мовлення до всіх верств населення [17; 19; 21].

Одним з найпоширеніших документів у медичній та стоматологічній практиці є добровільна інформована згода пацієнта на виконання медичного втручання, тобто на застосування методів діагностики, профілактики або лікування, пов'язаних із суттєвим впливом на організм людини. Проте, суто лінгвістичні аспекти цього документа здебільшого залишаються поза увагою вітчизняних і зарубіжних мовознавців. У цьому контексті особливо актуальними є дослідження морфологічних та граматичних явищ у комунікативно-прагматичному вимірі: такий підхід дає можливість простежити закономірності планування мовленнєвих дій для досягнення певних комунікативних цілей та вибору мовних засобів для їхнього втілення.

Мета запропонованої розвідки – проаналізувати особливості морфологічного рівня текстів форм поінформованої згоди на стоматологічне лікування та визначити їхню роль у втіленні комунікативної настанови надати повну та об'єктивну інформацію щодо характеру рекомендованого стоматологічного втручання, узгодження та регламентації пов'язаних з ним необхідних дій з метою спонукати пацієнта до ухвалення зваженого рішення погодитися на втручання чи відхилити його.

Матеріали та методи дослідження. Матеріалом дослідження слугували 60 типових форм поінформованої згоди, що їх використовують у медичних установах США, які мають ліцензію на виконання різних видів стоматологічних послуг (New York City Metropolitan Hospital Center, Alliance for Dental Care PLLC (Rochester, NH)), а також надають страхові медичні компанії (Dentists Benefits Insurance Company (DBIC), MedPro Group). Корпус досліджуваних форм був складений з використанням онлайн-ресурсів Open Dental Softwear, American Dental Association dental records reference, Delta Dental Incorporation.

Методи, використані в дослідженні, включали лінгвістичне спостереження, жанровий аналіз, спрямований на виявлення зв'язку форми і функції, що сприяє розумінню когнітивного структурування інформації, стилістичний аналіз, лексико-семантичний аналіз, семний аналіз, метод словникових дефініцій, морфолого-синтаксичний аналіз, інтерпретаційний аналіз, та комунікативно-функціональний аналіз, спрямований на визначення реальної комунікативної ієрархії лексичних одиниць у тексті, співвідношення лексичних одиниць із закономірностями їхнього функціонування. Для статистичних підрахунків була використані онлайн програми Text Analyzer (<https://www.online-utility.org>) та Textalyser (<http://textalyser.net/>).

Виклад основного матеріалу. Прагматична настанова жанру поінформованої згоди на стоматологічне лікування полягає в обміні інформацією між агентом (лікар, установа) та клієнтом дискурсу (пацієнтом) про стан чи хворобу, рекомендоване стоматологічне втручання, в узгодженні та регламентації пов'язаних з ним необхідних дій з боку пацієнта з метою спонукати його до ухвалення зваженого рішення погодитися на медичне втручання чи відхилити його [6, с. 92]. Тексти поінформованої згоди містять медичну за своїм основним змістом інформацію, яка репрезентує спеціальні знання: предмет обговорення, правила та стандарти, що регулюють медичну діяльність, комунікативні установки, ролі [11, с. 68]. Оскільки спеціальна інформація розрахована на пересічного пацієнта – непрофесіонала у галузі стоматології, то, відповідно, для її втілення слід добирати найоптимальніші мовні засоби, які були б максимально зрозумілими для адресата.

Досліджувані тексти невеликі за обсягом, кількість слів варіює від 370 до 840, що, очевидно, може бути зумовлено складністю стоматологічної процедури. Виявлено, що загальноновживана лексика, яка має бути цілком зрозумілою для пацієнтів, утворює основний пласт лексику, яким послуговуються при укладанні таких документів, і складає 72%. Оскільки поінформована згода – це особливий вид медичної документації, то, відповідно, у ній поєднується

спеціальна та термінологічна лексика фахових мов стоматології та права, при цьому складаючи 21 % та 7%, відповідно. Слід зазначити, що терміни у текстах, що вивчаються, виконують, насамперед, інформативну та уточнювальну функції, а не когнітивну, пов'язану з розкриттям чи тлумаченням певного наукового поняття чи явища. Тобто, увага адресата не зосереджена на значенні термінів – вони лише допомагають підкреслити та конкретизувати основні положення, поняття чи проблеми, пов'язані з медичним станом чи способом його лікування, попередження тощо. За даними, отриманими з використанням програм Text Analyzer та Textalyze (Unfiltered word count: Occurrences), найуживанішими лексичними одиницями корпусу текстів досліджуваних форм є іменники як-от: treatment, tooth, procedure, condition, therapy, patient, result, risk, pain, та дієслова understand, recommended, advise, consent. Ці слова є наскрізними, ключовими для аналізованих текстів і позначають тематичні архіпоняття, які є «семантичним каркасом» тексту [10, с. 70], виступають текстотвірними домінантами в організації та ієрархізації актуальної, передусім для пацієнта, інформації.

Результати кількісного аналізу корпусу досліджуваних текстів продемонстрували, що іменники складають 28 % від загальної кількості слів (повнозначних та неповнозначних), дієслова, включаючи особові та неособові форми становлять 18,8%, прикметники – 8,7%. Іменники та дієслова є стрижневими з-поміж усіх лексико-граматичних розрядів у текстах поінформованої згоди, при цьому частка дієслів виявилась досить значною у порівнянні з текстами інших письмових жанрів ділового, юридичного та академічного дискурсів [2; 11; 12].

Номінативність, високу уживаність іменників та іменних словосполучень вважають однією з основних мовних характеристик, стилістичним маркером формальних текстів різних жанрів, і, зокрема, текстів ділового та академічного дискурсів. Значні номінативні властивості іменників, їхня здатність називати дію без просторово-часових характеристик, без зазначення діяча або носія ознаки, їхня синтаксична незалежність уможливають вираження найрізноманітніших смислів [4; 16; 20]. Значна змістовна ємність, втілена у компактній формі іменників, визначає їхню домінантну роль у реалізації інформативної функції в умовах професійної комунікації. Процеси номіналізації у текстах формальних жанрів інституційного дискурсу в англійській мові також пов'язують з чіткою тенденцією до компресії синтаксичних структур [15; 20], що, у свою чергу, впливає з тенденції до економії мовленнєвих зусиль та мовних засобів.

На відміну від мови більшості письмових текстів ділового, юридичного дискурсу, де номіналізація розглядається як традиційний засіб логічного ущільнення висловлювання, чи академічного дискурсу, де номінативні структури вважаються універсальним засобом для вербалізації нових знань – абстрактних понять, результатів науково-професійного мислення та складних стосунків між ними, мова текстів поінформованої згоди менш штучна і більш динамічна за рахунок вживання значної кількості дієслів та дієслівних форм. Динамічність мови досліджуваних документів можна пояснити поліаспектністю комунікативної ситуації прийняття зваженого рішення пацієнта щодо лікування та діалоговістю предметно-референтної ситуації, тобто реактивною мовленнєвою взаємодією – обміном репліками між лікарем та пацієнтом, спрямованим на з'ясування необхідних деталей, пов'язаних з наданням / отриманням стоматологічного лікування, координації дій, пов'язаних з вибудовуванням спільного змісту, важливого для ухвалення рішення. І дієслівна лексика у цьому випадку постає як важлива частина концептуальної мапи дій та подій, що відбуваються у рамках референтної ситуації. Широкий інформаційний потенціал дієслів втілюється не лише у позначенні дії, процесу, стану, характерних для ситуації обміну інформацією між агентом та клієнтом дискурсу про стан чи хворобу, маніпуляції під час стоматологічного втручання тощо, але й її завершеності, протяжності, інтенсивності, фазовості, спрямованості і т.п., наприклад: In order to gain greater tooth length, some bone will be removed around the tooth or teeth to be lengthened as well as the adjacent teeth and any bone irregularities may be reshaped [27]. I have been educated and informed regarding the root canal treatment for which I am giving my consent and I understand the risks that are involved in performing this procedure [23].<...> Dr. _____ will then open the tooth to make access into the pulp or nerve chamber of the tooth, and that this may require Dr. _____ to drill through crowns, bridges, fillings, or tooth structure [36].

У досліджуваних текстах дієслова, носії динамічної ознаки, часто виступають більш значущими елементами речення (тексту), аніж іменники чи номінативні фрази, оскільки у

ситуаціях отримання поінформованої згоди іноді важливіше описати чи назвати дії, їхню послідовність тощо, аніж їх концептуалізувати шляхом номіналізації дієслів:

I agree to return promptly to have my root canal completed. I realize that if I fail to show up, or if I cancel future appointments and do not return, that I am still responsible for the full fee of the procedure [28]. After that, I understand that Dr. _____ will put in a substance called gutta percha after the tooth and root have been cleaned out and medicated and that this gutta percha will remain within the tooth and root structure of the tooth [36].

Дієслівну лексику текстів поінформованої згоди можна об'єднати в кілька досить значущих у змістовому плані лексико-семантичних груп. Виділяємо групу каузативних дієслів зі значенням "Пошкодження": to destroy, to infect, to affect, to break, to deform, to fracture, to damage, to traumatize, to crack. Наприклад: An infection that might affect the new bone graft and need treatment [26]. Any of the root canal instruments may break inside my tooth [36].

Для ухвалення зваженого рішення на стоматологічне втручання пацієнт повинен бути поінформований про перебіг захворювання у випадку відхилення запропонованого лікування та про виникнення можливих ускладнень під час виконання процедури чи після неї, тому дієслова, що утворюють лексико-семантичну групу «Розвиток захворювання / стану», а саме to progress, to develop, to compromise, to worsen, to go far, to advance (diseases, conditions), теж досить широко представлені в текстах, які вивчаються: I run the risk of developing a severe infection, and losing the tooth. [30]. I understand that symptoms of popping, clicking, locking and pain can intensify or develop in the joint [34].

Як уже зазначали вище, основна комунікативна функція досліджуваних документів полягає у наданні повної та об'єктивної інформації про характер медичного втручання, тому дієслова зі значенням «інформувати, повідомляти», наприклад, to explain, to tell, to advise, to inform, to clarify, to discuss, to notify, є важливими лексико-семантичними актуалізаторами стратегії інформування у текстах поінформованої згоди: I have told the dentist and/or his/her staff about any pertinent medical conditions I have, allergies (especially to medications) or medications I am taking [31]. The nature of root canal therapy has been explained to me and I have had a chance to have all of my questions answered [29]. I must notify your office if this or other concerns arise [33].

Лексико-семантична група, що охоплює дієслова на позначення ментальних дій суб'єкта, є провідною у втіленні основної комунікативної настанови текстів. У її межах можна виділити так звані когнітивні дієслова, що вказують на розуміння та осмислення адресантом / адресатом наданої інформації та мають виражену семантику активної дії: to understand, to know, to realize, to acknowledge, to conclude, to infer. Наприклад: We understand that dentistry is a stressful and worrying event. [28]. I understand that depending on my diagnosis, alternatives to extraction may exist which involve other disciplines in dentistry [34].

У межах лексико-семантичної групи «Ментальні дії суб'єкта» також виділяємо волітивні дієслова, як-от: to agree, to authorize, to assume, to permit, to reject, to consent, to attest, to wish. Вони демонструють здатність пацієнта вибирати, надавати перевагу, вимагати, погоджуватись тощо, тобто експлікують модальне значення волевиявлення в аспекті суб'єктивної модальності: I voluntarily assume any and all known possible risks, including the risk of substantial harm, if any, which may be associated with any phase of this treatment in hopes of obtaining the desired results, which may or may not be achieved [27]. In light of the above, I hereby authorize Dr. to proceed with the root canal therapy [36].

Модальність є тією категорією, яка найповніше поєднує прагматичний, семантичний і синтактичний аспекти висловлення [1; 3; 18; 22]. Спираючись на тлумачення модальності як логіко-граматичної категорії, що формується на рівні судження й, отримуючи відповідне граматичне оформлення, актуалізується мовцем у мовленнєвому акті чи контексті з метою не тільки впливу на реципієнта, а й вираження власного ставлення до змісту повідомлення [3. с. 48], було проаналізовано особливості вживання модальних дієслів як маркерів ставлення адресанта та адресата до комунікативної ситуації та її складових. За даними, отриманими з використанням онлайн програм Text Analyzer та Textalyser, найуживанішими є модальні дієслова may (might), яке у досліджуваних текстах виражає припущення, вірогідність, сумнів чи пом'якшення категоричності, та can (could), що вживається переважно для зниження категоричності і описання ситуація як цілком реальної, називаючи загальновідомі факти, правила, а також вказує на дії, які можуть бути виконані за певних обставин: Complications of therapy may include infection, dry socket,

loss of fillings, injury to other teeth or soft tissues, jaw fracture, sinus exposure [31]. The doctor has advised me that I might have deficient alveolar ridge for future implant or bridge placement [32]. I agree not to fly in an airplane, helicopter or do any skydiving where sinus pressure changes occur. This can compromise grating and affect success rates and have a higher risk of infection. [26].

Використання зазначених вище модальних дієслів може бути зумовлене бажанням уникнути прямих директив, у некатегоричній формі надати аргументи, які уможливають прийняття усвідомленого рішення. Рідше уживаються модальні дієслова shall, should, need, have to, must, що втілюють семантику об'єктивної необхідності: Every female must inform the anesthesiologist and dentist if she could be or is pregnant [28]. Patients should not drive a car or operate machinery for 24 hours because the effects of sedation remain in the system even after the patient is awake and mobile [31].

Якщо комунікативна настанова досліджуваних текстів зорієнтована переважно на реципієнта, то у вживанні модальних значень переважає орієнтація на суб'єкт мовлення, відображення його ставлення до дійсності [9]. Заслугує на увагу той факт, що колективний адресат документа поінформованої згоди формує та втілює своє бачення бажаної моделі поведінки узагальненого пацієнта, створюючи окремі фрагменти тексту, створені, так би мовити, від його імені: After that, I understand that I will require a filling or a restoration which may consist of a simple filling and/or a crown [27]. Отже, у таких випадках до дієслівної модальності ще додаються імпліцитні суб'єктивно-оцінні значення.

Специфічним є не лише вибір лексики для укладання текстів поінформованої згоди, а й вибір часових форм, що відображають різні види подієвості та темпоральної семантики. Подієвість вважається засадничою категорією будь-якого наративу [8, с. 139), а головною ознакою подій є наявність певних змін, позначених темпоральними характеристиками. Видо-часові форми дієслова у досліджуваних текстах є основними засобами вираження часового дейксису – «процесу розташування мовцем складників того, про що він повідомляє (учасників, фактів, подій, явищ тощо), на осі часу, який мислиться скерованим з минулого в майбутнє» [14, с. 89] відносно певної точки відліку (ситуації ухвалення рішення щодо лікування). З усього репертуару видо-часових дієслівних форм було виділено лише 5, якими послуговуються при укладанні форм досліджуваних документів: це Simple Present (39%), Perfect Present (35%), Simple Future (17%), Simple Past (6%), Continuous Present (3%).

Найпоширенішими є дієслова у формі Present Simple: вони можуть уживатися у позачасовому узагальненому значенні, тобто позначати «теперішність вічних істин», абстрактну теперішність [12. с. 109], називати дію, що відбувається постійно або періодично: The bacteria which causes tooth decay occurs in the presence of sugars. Prevention of dental caries improves with proper diet, fluoride therapy, use of dental sealants, and regular dental examinations and cleanings [25]. Root canal therapy is indicated when the pulp chamber of a tooth is contaminated by bacteria causing the canals to become infected [36].

Також Present Simple вживають для позначення дії, чи, скоріше, стану об'єкта під час розгортання ситуації, використовуючи статичні дієслова ментальної дії (to assume, to consider, to expect, to know, to understand, to want, to believe, to realize): I do voluntarily assume any and all possible risks. I understand that future treatment occurring as a result of the possible risks outlined above shall be charged additionally [30]. Before I begin treatment, I want to be certain that I have provided you with enough information in a way you can understand [31]. I believe that the treatment will be most successful when you understand as much as possible about it [35].

Було виявлено незначну кількість номінативних речень зі складеним іменним присудком, що включають дієслово-зв'язку to be та іменну частину, яка може бути представлена іменником, приєднаним зворотом з іменником, прикметником: I understand that root canal therapy is about 95 percent successful [23]. I agree to cooperate completely with the recommendations of the doctor while I am under his care [27]. I am aware that the practice of dentistry is not an exact science [33]. Its success is also dependent on good oral hygiene maintenance at home [34].

Широке вживання презентних форм загалом зумовлене необхідністю представити факти, важливі для ухвалення зваженого рішення щодо лікування. Більш того, можна припустити, що оскільки дієслова у Present Simple за кількістю формоутворюючих складників є коротшими, і відповідно, простішими, то для текстів поінформованої згоди на медичне втручання, розрахованих на пацієнта, який, імовірно, має базову чи повну середню освіту відповідно до Міжнародної

стандартної класифікації освіти [15], вони є більш контекстуально бажані та граматично релевантні.

Значну уживаність демонструють дієслова у формі Present Perfect, що свідчить про актуалізацію значення результату в референтній ситуації: My doctor has carefully examined my mouth. Alternatives to this treatment have been explained. I have tried or considered these methods, but I desire a bone graft to help secure the replaced missing teeth [27].

Дієслова у Present Perfect також формують у пацієнта відчуття відповідальності за своє рішення, сприяючи зіставленню у його свідомості попередніх дій (отримання інформації та її усвідомлення) з моментом, який вимагає підпису пацієнта, та можливими майбутніми наслідками: I have had all my questions answered regarding this procedure and its potential risks to me [36]. I have been educated and informed regarding the root canal treatment for which I am giving my consent [29].

Дієслова у формі Future Simple, вживаються у досліджуваних текстах здебільшого для позначення обіцянки, необхідності: I will follow all instructions as explained and directed to me, and will permit recommended diagnostic procedures, including X-rays [30]. A permanent reline will be needed at a later date [27].

Окремі випадки вживання дієслів у Past Simple слугують для опису фактів в минулому або ж для узагальнення, а чергування форм теперішнього, минулого та майбутнього часу в досліджуваних текстах указує на послідовність явищ чи їхню закономірність: I consent to the administration of anesthesia, <...>, and to the use of such anesthetics as may be advisable with the exception of, to which I said I was allergic [28].

Отже, вибір дієслів та їхніх граматичних форм у текстах поінформованої згоди на стоматологічне втручання відображає динамізм протяжного інтерактивного процесу усвідомленого ухвалення рішення, упродовж якого учасники здобувають необхідну для цього інформацію.

Висновки. Інтегральною ознакою текстів форм поінформованої згоди виступає ситуація спілкування між лікарем, медичною установою та пацієнтом, сутність якої полягає в обміні інформацією про рекомендоване стоматологічне втручання з метою спонукати пацієнта до ухвалення зваженого рішення погодитися на медичне втручання чи відхилити його. Тексти поінформованої згоди являють собою остаточний результат поступового переходу від усного до письмового дискурсу.

Екстралінгвістичні чинники визначають диференційні мовні ознаки досліджуваних текстів. Аналіз морфологічного рівня форм поінформованої згоди демонструє поєднання рис, властивих письмовому мовленню, втіленому у текстах офіційно-ділового стилю, зокрема, переваження іменників та номінативних словосполучень, які є, по-перше, традиційними засобами позначення предметів, явищ, дії без просторово-часових характеристик, без зазначення діяча або носія ознаки, та, по-друге, засобами компресії висловлювання, та рис, властивих усному мовленню у рамках фахового медичного дискурсу, а саме діалогічність та динамізм, виражений дієсловами. Вживання відповідних класів слів, насамперед, іменників та дієслів, певних дієслівних видо-часових форм у текстах поінформованої згоди на стоматологічне втручання є граматичними засобами реалізації ключових комунікативних стратегій інформування, аргументації та регулювання.

Вивчення граматичних особливостей текстів з когнітивно-прагматичної перспективи є важливим для розуміння комунікативно-прагматичних норм та особливостей втілення комунікативної інтенції, притаманних певній професійній та / чи етнічній спільноті.

ЛІТЕРАТУРА

1. Барміна Є. О. Особливості перекладу дебітивної модальності з української на англійську мову : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.16. Одеса, 2012. 20 с.
2. Георгієвська К.В. Лінгвістичні особливості англійського юридичного дискурсу // Записки з романо-германської філології. 2019. № 2(43). С. 103 -108.
3. Доценко О.Л. Семантико-прагматичний синтаксис: особливості вираження модальності: монографія. К.: Міленіум, 2006. 226 с.
4. Дуда О. І. Процеси термінологізації в сучасній англійській мові (на матеріалі літератури з кредитно-банківської справи) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Тернопіль, 2001. 19 с.
5. Костенко В. Г. Актуалізація концептів сфери економіки як вияв інтердискурсивних взаємодій в англійському дискурсі стоматології // Наукові записки. 2017. Вип. 153, Сер. Філологічні науки. Кропивницький: Видавець Лисенко В.Ф. С. 464–470.

6. Костенко В. Г., Сологор І. М. Актуалізація комунікативної стратегії інформування в текстах документів інформованої згоди на стоматологічне втручання. // Закарпатські філологічні студії. 2019. № 7. С. 92–97.
7. Кучик Г. Б. Структурно-семантичні особливості англомовних текстів установчих документів міжнародних організацій: автореферат ... канд. філол. наук.: спец. 10.02.04. Львів, 2016. 19 с.
8. Куш Е. О. Структурно-композиційна та нарративна організація англомовних наукових статей // Закарпатські філологічні студії. 2018. Вип. 3., Т. 1. С. 137 – 141.
9. Мединська Н.М. Семантична природа дієслова як носія динамічної ознаки. // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 10 : Проблеми граматики і лексикології української мови : зб. наук. праць. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2010. Вип. 6. С. 123 – 128.
10. Поберезьська Г. Г. Особливості структурно-семантичної організації тексту офіційно-ділового стилю // Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах: збірник наукових праць. 2013. Вип. 28. С. 64-81.
11. Поворознюк Р. В. Інформована згода як об'єкт перекладознавчих студій. [Електронний ресурс] Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Філологічні науки. 2016. Кн. 2. С. 67–75. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJNR/Nzfn_2016_2_15.
12. П'ятничка, Т. В. Темпоральна специфікація теперішності // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету. Сер. Філологія. Вінниця : ВДПУ, 2012. Вип. 15. С. 106-112.
13. Руднєва І. С. Юридичний дискурс як модель інституційного дискурсу [Електронний ресурс] // Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. Серія: Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов. 2018. Вип. 87. С.85 – 91. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKHPG_2018_87_12.
14. Тараненко К. В. Прагматичний потенціал антонімії української мови: монографія. Дніпро : УМСФ, 2017. 152 с.
15. Barro R., Lee J.-W. 2013. Educational Attainment Dataset [Online resource] [17 June 2013]. – Retrieved from: <http://www.barrolee.com>
16. Biber D., Gray B. Nominalizing the verb phrase in academic science writing. The Verb Phrase in English: Investigating Recent Language Change with Corpora. Cambridge University Press, 2010. P. 99 -132. – Retrieved from: <https://pdfs.semanticscholar.org/a774/8e5b655d8cf72d6c5790430c999f2c6bd148.pdf>
17. Biber D., Gray B. Challenging stereotypes about academic writing: Complexity, elaboration, explicitness [Електронний ресурс]. // Journal of English for Academic Purposes 9, 2010. P. 2 – 20. Retrieved from: http://ed.humanites.unistra.fr/fileadmin/upload/ed520/EED/Supports_de_cours/merdredi/AT_ANGLAIS_SCIENTIFIQUE_Biber_Gray_2010_Complexity_in_academic_writing.pdf.
18. Hogeweg L., Hoop H., de, Malchukov A. (eds.). Cross-linguistic semantics of tense, aspect and modality. Studies in Language. International Journal sponsored by the Foundation “Foundations of Language”, Volume 36, Issue 1, Jan 2012, P. 231 – 238.
19. Heritage J., Maynard D.W. Problems and Prospects in the Study of Physician-Patient Interaction: 30 Years of Research // Annual Review of Sociology. 2006. Vol. 32. P. 351-374. – Retrieved from <https://pdfs.semanticscholar.org/d065/3aac85083fcabcd0683845c1632d56e827b6.pdf>
20. Khamesian M. On Nominalization, a Rhetorical Device in Academic Writing (with Special Attention to Electronic Engineering Research Articles) // International Journal of Language and Literature, Vol. 3(2), December 2015. P. 117-120. Retrieved from: http://publications.ysu.am/wp-content/uploads/2016/04/Minoo_Khamesian.pdf
21. Lei Yue, Jiayu Wang, Yi Zhang. Nominalizations: From Features to Applications in Abstracts of Linguistics Academic Papers // Global Journal of Human Social Science Volume XVIII Issue IV Version I, 2018, Retrieved from: https://globaljournals.org/GJHSS_Volume18/1-Nominalizations-From-Features.pdf
22. Papafragou A. Modality: Issues in the Semantics-Pragmatics Interface, Retrieved from: Researchgate.net/publication/246843421_Modality_Issues_in_the_Semantics-Pragmatics_Interface 2000

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

23. Consent Form for Endodontic Treatment. URL: <https://www.padental.org/Images/OnlineDocs/ResourcesPrograms/Practice%20Management/ConsentFormEndodontic.pdf>.
24. Dental treatment consent form: URL: https://www.myclassicsmile.com/wp-content/uploads/2014/05/894_DENTAL_TREATMENT_CONSENT_FORM.pdf

25. Informed Consent for amalgam (silver filling) replacement: URL: <https://dentistsbenefits.com/risk-management/informed-consentform-samples/>
26. Informed Consent for Bone Grafting Procedure. https://neworleansdentalcenter.com/consent-forms/Consent_for_Bone_Grafting_Procedure.pdf
27. Informed Consent for Crown Lengthening Surgery: <http://www.denver-perio.com/Portals/11/Documents/P%20CONSENT%20CROWN%20LENGTHENING.pdf>
28. Informed consent for dental procedure: URL: <https://www.cda.org/MemberLogin/tabid/138/Default.aspx?returnurl>.
29. Informed consent form for endodontic treatment (root canal) <https://www.edic.com/wp-content/uploads/2014/12/Endo.pdf>
30. Informed Consent for Endodontic Treatment URL: <https://www.endoexperience.com/filecabinet/Consent%20Forms%20and%20Printouts/Consent%20Form%20Examples/informed%20consent%20double%2004-20-02.pdf>
31. Informed Consent for General Dental Procedure. Abington Dental Associates. URL: <https://www.abingtondental.com/wp-content/uploads/2018/08/Informed-Consent-for-General-Dental-Procedures.pdf>.
32. Informed Consent & Information for Ridge Preservation Surgery <https://www.alldentalcare.com/wp-content/uploads/updatedridgepresconsentform.pdf>
33. General dentistry informed consent form <https://www.bhdentists.com/wp-content/uploads/2017/01/BDG-Informed-Consent-Forms.pdf>
34. Patient Consent to Begin Orthodontic Treatment. URL: <https://www.tdicinsuranentsce.com/Portals/0/Region-D/pdfs/forms/Orthodontic-informed-consent.pdf>.
35. Patient Information /Informed Consent Form for Dental Treatment: URL: <https://www.dentalclinicmanual.com/documents>
36. Root canal treatment and informed consent <http://theparkfamilydental.com/onlineforms/forms/ROOTCANALTREATMENTANDINFORMEDCONSENT.Pdf>

REFERENCES

1. Barmina, Ye. O. (2012). Osoblyvosti perekladu debityvnoi modalnosti z ukrainskoi na anhliisku movu. Extended abstract of candidate's thesis. Odesa, 2012. 20 p. [in Ukrainian]
2. Heorhiiivska, K.V. (2019). Linhvistychni osoblyvosti anhlo-movnoho yurydychnoho dyskursu. Zapysky z romano-hermanskoi filolohii. № 2(43): 103 -108. [in Ukrainian]
3. Dotsenko, O.L. (2006). Semantyko-prahmatychnyi syntaksys: osoblyvosti vyrazhennia modalnosti: monohrafiia. K.: Milenium, 226 p. [in Ukrainian]
4. Duda, O. I. (2001). Protsey terminolohizatsii v suchasni anhliiskii movi (na materialy literatury z kredytno-bankivskoi spravy) : Extended abstract of candidate's thesis. Ternopil, 19 p. [in Ukrainian]
5. Kostenko, V. H. (2017). Aktualizatsiia kontseptiv sfery ekonomiky yak vyjav interdyskursyvykh vzaiemodii v anhlo-movnomu dyskursi stomatolohii. Naukovi zapysky. Vyp. 153, Ser. Filolohichni nauky. Kropyvnytskyi : Vydavets Lysenko V.F.: 464–470. [in Ukrainian]
6. Kostenko, V. H., Solohor I. M. (2019). Aktualizatsiia komunikatyvnoi stratehii informuvannia v tekstakh dokumentiv informovanoi zghody na stomatolohichne vtruchannia. Zakarpatski filolohichni studii. № 7: 92–97. [in Ukrainian]
7. Kuchyk, H. B. (2016). Strukturono-semantychni osoblyvosti anhlo-movnykh tekstiv ustanovchykh dokumentiv mizhnarodnykh orhanizatsii. Extended abstract of candidate's thesis. Lviv, 2016. 19 p. [in Ukrainian]
8. Kushch, E. O. (2018). Strukturono-kompozytsiina ta naratyvna orhanizatsiia anhlo-movnykh naukovykh statei. Zakarpatski filolohichni studii. Vyp. 3., T. 1: 137 – 141. [in Ukrainian]
9. Medynska, N.M. (2010). Semantychna pryroda diieslova yak nosiia dynamichnoi oznaky. Naukovi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Serii 10 : Problemy hramatyky i leksykolohii ukrainskoi movy : zb. nauk. prats. Kyiv : Vyd-vo NPU imeni M. P. Drahomanova, 2010. Vyp. 6: 123 – 128. [in Ukrainian]
10. Poberezska, Hanna. (2013). Osoblyvosti strukturono-semantychnoi orhanizatsii tekstu ofitsiino dilovoho styliu. Humanitarna osvita v tekhnichnykh vyshchyykh navchalnykh zakladakh. № 28, Kyiv, 2013: 64 – 80. [in Ukrainian]
11. Povorozniuk R. V. (2016). Informovana zghoda yak ob'ekt perekladoznavchykh studii. [Elektronnyi resurs] Naukovi zapysky Nizhynskoho derzhavnoho universytetu im. Mykoly Hoholia. Filolohichni nauky. Kn. 2.: 67–75. – Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJNR/Nzfn_2016_2_15. [in Ukrainian]

12. Piatnychka, T. V. (2012). Temporalna spetsyfikatsiia teperishnosti. Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnogo pedahohichnogo universytetu. Ser. Filolohiia. Vinnytsia : VDP, Vyp. 15: 106-112. [in Ukrainian]
13. Rudnieva I. S. (2018). Yurydychnyi dyskurs yak model instytutitsiinoho dyskursu. Visnyk Kharkivskoho natsionalnogo universytetu im. V. N. Karazina. Serii: Inozemna filolohiia. Metodyka vykladannia inozemnykh mov. Vyp. 87: 85 – 91. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKHiPG_2018_87_12. [in Ukrainian]
14. Taranenko K. V. (2017). Prahmatychnyi potentsial antonimii ukrainskoi movy: monohrafiia. Dnipro : UMSF, 152 p. [in Ukrainian]
15. Barro, R., Lee J.-W. (2013). Educational Attainment Dataset [Online resource] [17 June 2013]. – Retrieved from: <http://www.barrolee.com>
16. Biber D., Gray B. (2010). Nominalizing the verb phrase in academic science writing. The Verb Phrase in English: Investigating Recent Language Change with Corpora. Cambridge University Press: 99 -132. – Retrieved from: <https://pdfs.semanticscholar.org/a774/8e5b655d8cf72d6c5790430c999f2c6bd148.pdf>
17. Biber D., Gray B. (2010). Challenging stereotypes about academic writing: Complexity, elaboration, explicitness. Journal of English for Academic Purposes, 9. P. 2 – 20. Retrieved from: http://ed.humanites.unistra.fr/fileadmin/upload/ed520/EED/Supports_de_cours/merdredi/AT_ANGLAIS_SCI_ENTIFIQUE_Biber_Gray_2010_Complexity_in_academic_writing.pdf.
18. Hogeweg L., Hoop H., de, Malchukov A. (eds.) (2012). Cross-linguistic semantics of tense, aspect and modality. Studies in Language. Foundation “Foundations of Language”, Vol. 36, Iss. 1: 231 – 238.
19. Heritage J., Maynard D.W. (2006). Problems and Prospects in the Study of Physician-Patient Interaction: 30 Years of Research. Annual Review of Sociology. Vol. 32: 351-374. – Retrieved from <https://pdfs.semanticscholar.org/d065/3aac85083fcabcd0683845c1632d56e827b6.pdf>
20. Khamesian M. (2015). On Nominalization, a Rhetorical Device in Academic Writing (with Special Attention to Electronic Engineering Research Articles). International Journal of Language and Literature, Vol. 3(2): 117 –120. Retrieved from: http://publications.ysu.am/wp-content/uploads/2016/04/Minoo_Khamesian.pdf
21. Lei Yue, Jiayu Wang, Yi Zhang. (2018). Nominalizations: From Features to Applications in Abstracts of Linguistics Academic Papers. Global Journal of Human Social Science. Vol. XVIII, Iss. IV (I). Retrieved from: https://globaljournals.org/GJHSS_Volume18/1-Nominalizations-From-Features.pdf
22. Papafragou A. (2000). Modality: Issues in the Semantics-Pragmatics Interface, Retrieved from: Researchgate.net/publication/246843421_Modality_Issues_in_the_Semantics-Pragmatics_Interface_2000

УДК : 81'42

Марчишина А.
(Кам'янець-Подільський)

СЮЖЕТОТВІРНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ВЕРБАЛІЗОВАНОЇ ФЕМІННОЇ ГЕНДЕРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В РОМАНАХ Е. ОУКЛІ

У статті досліджено взаємозв'язок між експлікованою мовними засобами гендерною ідентичністю персонажа та будовою сюжету в романах Е. Оуклі. Стереотипні погляди на фемінні риси характеру протиставляються трансформованим під впливом постмодерністського світогляду атрибутам. Жінка-персонаж розглядається у широкому спектрі ідентичностей. Виокремлено три типи героїнь, вербалізовані ідентифікувальні ознаки яких слугують сюжетотвірними елементами художніх текстів.

Ключові слова: персонаж, релігійний, ідентичність, сюжет, постмодерністський.

В статье исследована взаимосвязь между эксплицированной языковыми средствами гендерной идентичностью персонажа и построением сюжета в романах Э. Оукли. Стереотипные взгляды на феминные черты характера противопоставляются трансформированным под воздействием постмодернистского мировоззрения атрибутам. Женщина-персонаж рассматривается в широком спектре идентичностей. Выделено три типа героинь, вербализованные идентифицирующие признаки которых служат сюжетоформирующими элементами художественных текстов.

Ключевые слова: персонаж, феминный, идентичность, сюжет, постмодернистский.